

УДК 342.95: 347.151

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-226-231

Дьомін Юрій Михайлович,

доктор юридичних наук, професор, адвокат

e-mail: yriydomin777@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8155-2637>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПЛАНТАЦІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стаття присвячена характеристиці сучасного стану та існуючих проблем правового регулювання трансплантації в Україні, а також формулюванню науково обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на його удосконалення.

Проаналізовано праці українських науковців, присвячені окремим питанням правового регулювання трансплантації анатомічних матеріалів в Україні. Охарактеризовано останні позитивні зміни національного законодавства у цій сфері. Зокрема, зазначено, що частково виявлені проблеми були вирішені завдяки прийняттю Закону України «Про внесення змін до деяких законів України, що регулюють питання трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 16.12.2021 № 1967-IX. Відмічено позитивні положення цього закону. На підставі аналізу чинного законодавства у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людині виявлено та визначено його недоліки і прогалини. Йдеться про: 1) належне формулювання принципів проведення трансплантації; 2) визначення правового статусу уповноваженої особи спеціалізованої державної установи у сфері трансплантації органів, тканин та клітин, 3) залучення судово-медичного експерта до вилучення анатомічних матеріалів; 4) питання юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людині; 5) належне правове врегулювання ксенотрансплантації тощо. Зроблено висновок, що не дивлячись на позитивні зрушення у сфері трансплантації, які були спричинені прийняттям Закону № 2427-VIII, в Україні все ще залишається чимало питань, які потребують нагального вирішення.

Ключові слова: правове врегулювання, охорона здоров'я, трансплантація, анатомічні матеріали, донор, відповідальність, ксенотрансплантація.

Domin Yu. LEGAL REGULATION OF TRANSPLANTATION IN UKRAINE: THE CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

The article is devoted to the characteristics of the current state and existing problems of the legal regulation of transplantation in Ukraine, as well as to the formulation of scientifically based recommendations aimed at its improvement.

The works of Ukrainian scientists devoted to certain issues of legal regulation of the transplantation of anatomical materials in Ukraine were analyzed. The latest positive changes in the national legislation in this area are characterized. In particular, it is noted that the identified problems were partially resolved thanks to the adoption of the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regulating the Transplantation of Anatomical Materials to Humans" dated 12/16/2021 No. 1967-IX. The positive provisions of this law were noted. On the basis of the analysis of the current legislation in the field of transplantation of anatomical materials to a person, its shortcomings and gaps were identified and determined. It is about: 1) proper formulation of the principles of transplantation; 2) determination of the legal status of the authorized person of a specialized state institution in the field of transplantation of organs, tissues and cells, 3) the involvement of a forensic medical expert in the extraction of anatomical materials; 4) the issue of legal responsibility for violations of legislation in the field of transplantation of anatomical materials to humans; 5) proper legal regulation of xenotransplantation, etc. It was concluded that despite the positive developments in the field of transplantation, which were caused by the adoption of Law No. 2427-VIII, there are still many issues in Ukraine that require urgent solutions.

Key words: legal settling, healthcare, transplantation, anatomical materials, a donor, liability, xenotransplantation.

Постановка проблеми. Питання правового регулювання трансплантації в Україні є особливо актуальними після віроломного вторгнення російських військ на територію України 24.02.2022. Внаслідок активних військових дій з'явилася велика кількість поранених і покалічених людей, яким потрібна термінова допомога, в тому числі трансплантація різних органів. Нестача органів для трансплантації стала однією з найважливіших проблем охорони здоров'я в Україні [1, с. 147].

Масові каліцтва та смертність сприяли поширенню незаконної діяльності «чорних трансплантологів», що порушує основоположні права людини на свободу та особисту недоторканність, закріплені у ст. 29 Конституції України [2]. Отже, ситуація, що склалася, ставить перед необхідністю формування належної правової бази для врегулювання різних видів взаємовідносин у сфері трансплантології та її загальних засад. При цьому сучасне правове забезпечення діяльності у сфері трансплантології не повинно суперечити загальним принципам функціонування держави та прав людини.

Зауважимо, що донорські органи та анатомічні матеріали вилучаються від живої людини чи донора-трупа з єдиною метою – врятувати життя іншої людини. Тому правове забезпечення трансплантації, як спеціального методу лікування, що полягає у пересадці анатомічного матеріалу людини (від донора реципієнту) та спрямованого на відновлення його здоров'я, необхідно здійснювати з урахуванням прав та інтересів обох сторін у кожному конкретному випадку [1, с. 147]. Крім того, належне правове регулювання

трансплантації гарантує не лише забезпечення права людини на здоров'я, а й недоторканність особи [3, с. 46]. Отже, питання трансплантації в Україні потребують постійного удосконалення правового регулювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми правового регулювання трансплантації в Україні досліджувався у наукових працях багатьох вчених. Так, стаття В.І. Теремецького та О. П. Румянцева присвячена дослідженню адміністративно-правових та біоетичних питань ксенотрансплантації в Україні [3]. І. Л. Самсин у співавторстві з іншими науковцями сформулювали своє бачення щодо можливих способів покращення правового регулювання у цій сфері на підставі вивчення позитивного досвіду провідних зарубіжних країн у сфері застосування трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з нею [4]. Інша група науковців вивчали основні організаційно-правові проблеми здійснення трансплантації органів та анатомічних матеріалів в Україні. Під час дослідження ними виділено правові проблеми, які полягають у недостатності правового регулювання взаємовідносин у процесі трансплантації між донорами, реципієнтами та медичними працівниками [1]. У публікації Г. П. Шуст і О. В. Батрин розглянуто передумови становлення інституту трансплантації, законодавче регулювання відповідних відносин та зміни, які відбулися у цій сфері [5].

Слід констатувати, що науковці виявляють постійний інтерес до питання удосконалення правового регулювання трансплантації в Україні. Зокрема, за останні роки було захищено декілька ґрунтовних комплексних досліджень, присвячених окресленій проблематиці. Йдеться про дисертацію М. М. Новицької «Адміністративно-правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людині в Україні» (2019 р.) [6], дисертацію О. П. Румянцева «Адміністративно-правове регулювання трансплантації в Україні» (2021 р.) [7] та інші. Тому проблематика, пов'язана з трансплантацією, є актуальним напрямом сучасних наукових досліджень.

Мета статті охарактеризувати сучасний стан та проблеми правового регулювання трансплантації в Україні, а також розробка науково обґрунтованих рекомендацій для його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання трансплантації сьогодні залишається одним із найбільш складних та актуальних. Це пов'язано з тим, що трансплантація нерідко є єдиною альтернативою для збереження людського життя і здоров'я, як найвищих соціальних цінностей, проголошених у ст. 3 Конституції України [2]. Трансплантація застосовується саме тоді, коли усунення небезпеки для життя або відновлення здоров'я хворого іншими методами лікування неможливе.

За узагальненими даними сучасний світ потребує не менше одного мільйона клінічних трансплантацій нирки, серця, печінки, не враховуючи інших органів. У 2021 році в Україні виконано понад 300 трансплантацій. Це вдвічі більше, ніж у 2020 році, та майже вчетверо більше, ніж у 2019-му. До того ж наразі діють 26 центрів трансплантації, яким витрати за операції повністю покриваються з державного бюджету [8]. Наведені дані підтверджують вихід трансплантацій із стадії медичного експерименту. Вона стала визнаною частиною медичних послуг, які пропонуються населенню [9]. Отже, питання трансплантації та її правового регулювання сьогодні є надзвичайно актуальним.

Ключовим джерелом регулювання в цій сфері є Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 17.05.2018 № 2427-VIII (далі – Закон № 2427-VIII), аналіз якого доводить, що його дія поширюється на трансплантацію анатомічних матеріалів людині, здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією, отримання анатомічних матеріалів людині для виготовлення біоімплантів, визначення умов застосування ксеноімплантів [10].

У своїй дисертації О. П. Румянцев запропонував такі основні напрями удосконалення правового регулювання трансплантації в Україні: нормативно-правовий (йдеться про вдосконалення нормативно-правової бази, зокрема Закону № 2427-VIII, розробку Положення про Комітет з етичних питань Громадської ради МОЗ України, доповнення глави 5 «Адміністративні правопорушення в галузі охорони праці і здоров'я населення» КУпАП новими складами адміністративних правопорушень, Податкового кодексу України (щодо звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій з трансплантації анатомічних матеріалів людині) тощо); організаційно-правовий (спрямований на організацію розвитку та забезпечення реалізації трансплантації в Україні); фінансово-правовий (гарантування дотримання принципу безоплатності для донора та реципієнта на всіх етапах трансплантації та забезпечення фінансування наукових досліджень на основі використання генетичних технологій; суб'єктний, охоронний та координаційний [7, с. 17].

Частково вказані та інші проблеми були вирішені завдяки прийняттю Закону України «Про внесення змін до деяких законів України, що регулюють питання трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 16.12.2021 № 1967-IX (далі – Закон № 1967-IX), яким було внесено зміни до Закону № 2427-VIII. Так, передбачено оплату державою операцій із трансплантації органів, а також прижиттєву згоду чи незгоду на донорство за допомогою електронних ресурсів. Закон покликаний розв'язати питання оплати трансплантацій. Зокрема, встановлюється, що держава оплачує всі трансплантації – і для пацієнта вони безкоштовні. При цьому тарифи повністю покривають витрати лікарень на проведення таких операцій. Крім того, документом передбачається, що підбір пари донор-реципієнт здійснюватиме Єдина державна система трансплантації, яка є цілковито незалежною від людського впливу й самостійно проводить такий підбір за визначеними критеріями. Також розв'язується питання можливості надання прижиттєвої згоди або незгоди на донорство через електронні ресурси [11].

Аналіз наведених та інших законодавчих змін дозволяє зробити висновок, що вони спрямовані на усунення наявних недоліків профільного Закону № 2427-VIII та інших законодавчих актів, що регулюють цю сферу, задля сприяння розвитку цього напрямку медицини в Україні.

Аналіз сучасного національного законодавства у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людині дозволяє виявити та визначити такі проблеми правового регулювання цієї сфери:

1. Вивчення міжнародних стандартів, вітчизняного законодавства, що регулює проведення трансплантації та аналіз лікарської практики в Україні дозволяє зробити висновки щодо необхідності доповнення принципів проведення трансплантації як передумови порятунку життя іншої особи, та формування законодавства, виходячи з потреб людини [1, с. 151–152].

Завдяки прийняттю Закону № 1967-IX було внесено зміни до Закон № 2427-VIII, якими уточнено основні принципи здійснення трансплантації. Зокрема, відбулося нове формулювання принципу черговості. Слід погодитися із зауваженням Головного юридичного управління апарату Верховної Ради України від 17.11.2021, що ухвалення закону у такій редакції (за відсутності механізму «врахування черговості») порушує транспарентність, на дотриманні якої звертає увагу ВООЗ [12]. Адже «при розподілі органів, клітин та тканин слід керуватися клінічними критеріями та етичними нормами, а не міркуваннями фінансового або будь-якого іншого характеру» [13].

Крім того, формулювання абз. 6 ч. 1 ст. 4, як безплатність трансплантації за кошти державного бюджету є юридично некоректним. Адже декілька рішень Конституційного Суду України вже роз'яснювали значення терміну «безоплатність». До того ж з 2019 р. діє Постанова Кабінету України «Про затвердження переліку послуг та тарифів на послуги з надання третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги методом трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів, які надаються учасниками пілотного проекту щодо зміни механізму фінансового забезпечення оперативного лікування з трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів» [14], яка встановлює тарифи на медичні послуги. Отже, цей підзаконний нормативно-правовий акт «...суперечить спеціальному принципу цього ж закону – безоплатності, а також іншим принципам державної політики у сфері трансплантології» [15, с. 9].

2. Законом № 1967-IX ч. 2 ст. 9 Закону № 2427-VIII було доповнено словами «або уповноважена особа спеціалізованої державної установи у сфері трансплантації органів, тканин та клітин». Утім ні чинна редакція Закону № 2427-VIII, ні положення Закону № 1967-IX не містять розмежування повноважень трансплант-координатора донора-трупа та уповноваженої особи спеціалізованої державної установи у сфері трансплантації органів, тканин та клітин, а отже і підстав для прийняття відповідного рішення однією чи іншою особою. Крім того, ні чинна редакція Закону № 2427-VIII, ні положення Закону № 1967-IX не містять визначення правового статусу уповноваженої особи спеціалізованої державної установи у сфері трансплантації органів, тканин та клітин, а також її кваліфікаційні вимоги та відповідні професійні стандарти [12]. Наведене свідчить про незавершеність механізму правового регулювання суспільних відносин у сфері трансплантології.

3. Законом № 1967-IX було внесено зміни до ст. 17 Закону № 2427-VIII щодо судово-медичного експерта. Однак нові положення призвели до неповноти законодавчого регулювання суспільних відносин у цій сфері. Так, хоча бюро судово-медичної експертизи відповідно до ст. 6 Закону № 2427-VIII є повноцінним суб'єктом організації та надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією, з положень закону неможливо встановити обсяг реалізації ним такої функції. Крім того, відбулося «залучення» судово-медичного експерта до вилучення анатомічних матеріалів, тобто до хірургічної операції. Хоча умови та підстави такого «залучення», обсяг повноважень судово-медичного експерта при цьому, розмежування випадків, за яких судово-медичний експерт може виступати в ролі суб'єкта юридичного контролю та за яких бере участь у хірургічній операції, Законом № 1967-IX не визначено. Водночас зазначене пропонується визначити у «порядку взаємодії у сфері посмертного донорства суб'єктів національної системи трансплантації, структурних підрозділів і органів Національної поліції України, який затверджується Кабінетом Міністрів України». Відповідно до вказаного порядку (згідно із запропонованими змінами) буде відбуватись «супровід транспортних засобів, залучених до перевезення анатомічних матеріалів людини та/або реципієнтів та/або бригади вилучення анатомічних матеріалів людини транспортними засобами Національної поліції України» [12].

4. Вважаємо, що удосконалення правового врегулювання потребує питання юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людині. Так, у ст. 24 Закону № 2427-VIII визначено лише загальне положення про відповідальність: «юридичні та фізичні особи, винні в порушенні законодавства про трансплантацію, несуть відповідальність згідно із законом». Аналіз Кодексу України про адміністративні правопорушення [16] дає підстави стверджувати, що цей кодекс не визначає види правопорушень та адміністративних стягнень за порушення законодавства у сфері трансплантації анатомічних матеріалів. У ст. 143 Кримінального кодексу України [17] йдеться про порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини і встановлюється відповідальність за певні види порушень. Слушною є думка, що у сфері трансплантації анатомічних матеріалів існує велика кількість правопорушень, які не є злочинами у розумінні ст. 143 Кримінального кодексу України. Тому важливим аспектом реформування законодавства у сфері трансплантології є

доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення складами правопорушень законодавства у сфері трансплантації [15].

5. В Україні належного правового закріплення також потребує врегулювання ксенотрансплантації. Слід підтримати думку, що найбільш доцільним рішенням вбачається не заборона ксенотрансплантації чи фактичне перешкоджання проведенню досліджень у цій царині, а наближення національного законодавства до запропонованих у Рекомендаціях від 19.06.2003 № Rec (2003) 10 «Про ксенотрансплантацію» принципів і керівних положень. Це дозволить максимально ефективно використати вітчизняний науковий потенціал для пошуку перспектив мінімізації дефіциту анатомічних матеріалів людини. Також потребують широкого обговорення питання, пов'язані з етичною стороною ксенотрансплантації, зокрема щодо формування позитивної суспільної думки до учасників такої процедури та допустимості використання людиною анатомічних матеріалів тварини загалом [3, с. 47].

Отже, не дивлячись на позитивні зрушення у сфері трансплантації, які були спричинені прийняттям Закону № 2427-VIII, в Україні все ще залишається чимало питань, які потребують нагального вирішення [5].

Висновки. Прийняття у 2018 р. Закону № 2427-VIII, а згодом і змін до нього Законом № 1967-IX призвело до суттєвих позитивних зрушень у сфері трансплантології та дало можливість врятувати значно більшу кількість життів українців порівняно з минулими роками. Водночас і досі існує необхідність внесення окремих змін і доповнень (уточнень) до законодавства, які мають покращити деякі його положення та дати можливість вітчизняній системі трансплантації бути більш ефективною [18].

Аналіз останніх змін і доповнень до Закону № 2427-VIII дозволяє стверджувати, що окремі його положення не відповідають конституційним принципам верховенства права та визначенню України правовою державою (ст. 1 та ст. 8 Конституції України), а також спричиняють юридичну невизначеність, яка, як зазначив Конституційний Суд України у Висновку від 20.11.2019 № 6-в/2019, є несумісною із принципом верховенства права – однією з основоположних гарантій дотримання прав і свобод людини і громадянина. На дотриманні основних фундаментальних елементів цього принципу щодо чіткості, ясності і недвозначності юридичних норм Конституційний Суд України неодноразово звертав увагу у своїх рішеннях. Недотримання цих вимог дає підстави для довільних тлумачень законодавчих норм, ускладнює їх правильне застосування.

Узагальнюючи можна зробити висновок, що наведені у цій статті прогалини й неузгодженості чинного Закону № 2427-VIII потребують подальшого аналізу та найшвидшого виправлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Теремецький В.И., Ковальчук А.Ю., Федоренко Т.В., Орловская И.Г., Слюсар К.С. Формирование правовой базы для урегулирования различных видов взаимоотношений в сфере трансплантологии и её общих принципов. *Georgian Medical News*. No 2 (287) 2019. p. 147–152.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Теремецький В. І., Румянцев О.П. Адміністративно-правові та біоетичні питання ксенотрансплантації в Україні. *Наукові записки. Серія: Право*. 2021. Вип. 10. С. 45–48.
4. Самсин И.Л., Кунев Ю.Д., Тимуш И.С., Шахман Н.В., Чёрный Г.А., Баранчук В.В. Особенности правового регулирования трансплантации органов в развитых странах. *Georgian Medical News*. 2022. No 2 (323). С. 161–167.
5. Шуст Г. П., Батрин О. В. Трансплантація анатомічних матеріалів людини в Україні: реалії та перспективи. *Європейські перспективи*. 2020. № 3. С. 224–230.
6. М. М. Новицька Адміністративно-правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людини в Україні: автореф. дис. ... канд. юр. наук: 12.00.07. Сумський державний університет. Суми, 2019. 21 с.
7. Румянцев О. П. Адміністративно-правове регулювання трансплантації в Україні: автореф. дис. ... канд. юр. наук: 12.00.07. Національний авіаційний університет. Київ, 2021. 21 с.
8. Президент підписав закон, що регулює питання трансплантації анатомічних матеріалів людини. 05.01.2022. МОЗ України: сайт. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/prezident-pidpisav-zakon-scho-reguljuje-pitannja-transplantacii-anatomichnih-materialiv-ljudini>.
9. Трансплантология: Руководство для врачей. 2-е изд., испр.и доп. Шумаков В.И. Издательство: МИА, 2006. 544 с.
10. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини: Закон України від 17.05.2018 № 2427-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>
11. Зеленський підписав закон про оплату трансплантацій і згоду на донорство. 05.01.2022. Українська правда: сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/01/5/7319530/>.
12. Зауваженням Головного юридичного управління апарату Верховної Ради України від 17.11.2021 до проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України, що регулюють питання трансплантації анатомічних матеріалів людини (реєстр. № 5831). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72605.
13. Resolution WHA 63.22 Human organ and tissue transplantation, adopted by World Health Assembly on 21 May 2010. URL: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA63/A63_R22-en.pdf

14. Про затвердження переліку послуг та тарифів на послуги з надання третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги методом трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів, які надаються учасниками пілотного проекту щодо зміни механізму фінансового забезпечення оперативного лікування з трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2019 № 1083 станом на 15.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1083-2019-%D0%BF#Text>

15. Румянцев О.П. Проблеми правового регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людині. Людина, суспільство, держава: актуальні питання правового регулювання взаємодії: тези доп. учасників. наук.-практ. конф. (м. Київ, 10 груд. 2020 р.). С. 8–10.

16. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X станом на 01.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

17. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III станом на 17.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

18. Трансплантація органів в Україні: що зміниться. Юридична Газета. № 1 (755). 18.01.2022. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/medichne-pravo-farmaceutika/transplantaciya-organiv-v-ukrayini-shcho-zminitsya.html>.

REFERENCES:

1. Teremetskiy, V.I., & Kovalchuk, A.Yu., & Fedorenko, T.V., & Orlovskaya, I.G., & Slyusar, K.S. (2019) Formirovaniye pravovoy bazyi dlya uregulirovaniya razlichnykh vidov vzaimootnosheniy v sfere transplantologii i eYo obschih printsipov. [Formation of a legal framework for the regulation of various types of relationships in the field of transplantology and its general principles]. *Georgian Medical News*. No 2 (287) 147–152. [in Georgian].

2. Konstytutsiia Ukrainy. (1996, June 28). [Constitution of Ukraine]. Retrieved from: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/main/254k/96-vr> [in Ukrainian].

3. Teremetskiy, V. I., & Rumiantsev, O.P. (2021) Administratyvno-pravovi ta bioetychni pytannia ksenotransplantatsii v Ukraini. [Administrative-legal and biological nutrition of xenotransplantation in Ukraine]. *Naukovi zapysky. Serii: Pravo*. Vyp. 10. 45–48. [in Ukrainian].

4. Samsin, I.L., & Kunev, Yu.D., & Timush, I.S., & Shahman, N.V., & ChYorniy, G.A., & Baranchuk, V.V. (2022). Osobennosti pravovogo regulirovaniya transplantatsii organov v razvityih stranah. [Features of legal regulation of organ transplantation in developed countries]. *Georgian Medical News*. No 2 (323). 161–167. [in Georgian].

5. Shust, H. P., & Batryn, O. V. (2020) Transplantatsiia anatomichnykh materialiv liudyni v Ukraini: realii ta perspektyvy. [Transplantation of anatomical materials to humans in Ukraine: realities and prospects]. *Yevropeiski perspektyvy*. № 3. 224–230. [in Ukrainian].

6. Novytska, M.M. (2019). Administratyvno-pravove rehuliuвання transplantatsii anatomichnykh materialiv liudyni v Ukraini. [Administrative and legal regulation of transplantation of anatomical materials to humans in Ukraine]. avtoref. dys. ... kand. jur. nauk: 12.00.07. Sumskiy derzhavnyi universytet. Sumy, 21. [in Ukrainian].

7. Rumiantsev, O. P. (2021). Administratyvno-pravove rehuliuвання transplantatsii v Ukrainy. [Administrative and legal regulation of transplantation in Ukraine] avtoref. dys. ... kand. jur. nauk: 12.00.07. Natsionalnyi aviatsiyniy universytet. Kyiv, 21. [in Ukrainian].

8. Prezydent pidpysav zakon, shcho rehuliuє pytannia transplantatsii anatomichnykh materialiv liudyny. (2022, January 5). [The President signed a law regulating the issue of transplantation of human anatomical materials]. MOZ Ukrainy: sait. Retrieved from: <https://moz.gov.ua/article/news/prezident-pidpisav-zakon-scho-reguljuje-pitannja-transplantacii-anatomichnih-materialiv-ljudini> [in Ukrainian].

9. Shumakov, V.I. (2006). Transplantologiya: Rukovodstvo dlya vrachey. [Transplantology: A Guide for Physicians]. 2-e izd., ispr.i dop. Izdatelstvo: MIA, 544. [in Russian].

10. Pro zastosuvannya transplantatsii anatomichnykh materialiv liudyni. (2018, May 17). [On the application of transplantation of anatomical materials to humans]. *Zakon Ukrainy* № 2427-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text> [in Ukrainian].

11. Zelenskiy pidpysav zakon pro oplatu transplantatsii i zghodu na donorstvo. (2022, January 5). [Zelensky signed the law on payment of transplants and consent to donation]. *Ukrainska pravda: sait*. Retrieved from: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/01/5/7319530/> [in Ukrainian].

12. Do proektu Zakonu Ukrainy pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy, shcho rehuliuut pytannia transplantatsii anatomichnykh materialiv liudyni. (2021, November 17). [to the draft Law of Ukraine on amendments to some laws of Ukraine regulating the issue of transplantation of anatomical materials to humans]. Zauvazhenniam Holovnoho yurydychnoho upravlinnia aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy(reiestr. № 5831). Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72605 [in Ukrainian].

13. Resolution WHA 63.22 Human organ and tissue transplantation, adopted by World Health Assembly (2010, May 21). Retrieved from: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA63/A63_R22-en.pdf [in Switzerland].

14. Pro zatverdzhennia pereliku posluh ta taryfiv na posluhy z nadannia tretynnoi (vysokospetsializovanoi) medychnoi dopomohy metodom transplantatsii orhaniv ta inshykh anatomichnykh materialiv, yakii nadaiutsia

uchasnykamy pilotnoho proektu shchodo zminy mekhanizmu finansovoho zabezpechennia operatyvnoho likuvannia z transplantatsii orhaniv ta inshykh anatomichnykh materialiv. (2019, December 18). [On the approval of the list of services and tariffs for services for the provision of tertiary (highly specialized) medical care by the method of transplantation of organs and other anatomical materials, which are provided by the participants of the pilot project on changing the mechanism of financial support for operative treatment for transplantation of organs and other anatomical materials]. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1083*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1083-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

15. Rumiantsev, O.P. (2020, December 10). Problemy pravovoho rehulivannia transplantatsii anatomichnykh materialiv liudyni. [Problems of legal regulation of transplantation of anatomical materials to a person]. *Liudyna, suspilstvo, derzhava: aktualni pytannia pravovoho rehulivannia vzaiemodii: tezy dop. uchasnykiv. nauk.-prakt. konf.* (m. Kyiv). 8–10. [in Ukrainian].

16. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia. (1984, December 7). [Code of Ukraine on Administrative Offenses]. № 8073-X. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian]

17. Kryminalnyi kodeks Ukrainy. (2001, April 5). [Criminal codex of Ukraine]. Zakon Ukrainy № 2341-III. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].

18. Transplantatsiia orhaniv v Ukraini: shcho zminytsia.(2022, January 18). [Organ transplantation in Ukraine: what will change]. *Yurydychna Hazeta. № 1 (755)*. Retrieved from: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/medichne-pravo-farmacevtika/transplantaciya-organiv-v-ukrayini-shcho-zminytsya.html> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 20.04.2022

УДК 347.19

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-231-237

Мілова Тетяна Миколаївна,

кандидат юридичних наук, доцент, в.о. завідувача
кафедри права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
e-mail: tmilovanik@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1480-6772>

Данилків Дмитро Ярославович,

студент другого року навчання освітнього рівня «магістр»
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
e-mail: dermant00@gmail.com

ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ СТВОРЕННЯ Й ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНЬ СПІВВЛАСНИКІВ БАГАТОКВАРТИРНИХ БУДИНКІВ

У статті актуалізовано значення та перспективи державної програми створення об'єднань співвласників багатоквартирного будинку та державної підтримки їхньої діяльності, правове обґрунтування створення та функціонування таких об'єднань на етапі створення, приділено увагу правовим колізіям.

Зазначається важливість роботи ініціативної групи по скликанню та проведенню установчих зборів, метою яких є прийняття рішення про створення об'єднання співвласників багатоквартирного будинку та затвердження його статуту, а також акцентовано увагу на нормативно правовому закріпленні дій ініціативної групи.

Розкривається вимога щодо необхідності з'ясування, на яких підставах мешканці багатоквартирного будинку утримують свої житлові і/або нежитлові приміщення: на правах спільної сумісної власності чи на правах спільної часткової власності, що важливо при голосуванні і прийнятті рішень на установчих зборах.

Розглянуто питання щодо порядку голосування на установчих зборах та обґрунтовано, що з метою дотримання прав та інтересів співвласників доцільно враховувати їх голоси за розміром площ, які займають співвласники згідно своїх житлових і/або нежитлових приміщень та згідно цього приймати необхідні рішення.

Проаналізовано питання щодо представництва на право участі та голосування від співвласника на установчих зборах і з'ясовано, що таке представництво немає правового забезпечення.

Виявлено, що відсутнє правове забезпечення порядку ознайомлення учасників установчих зборів з проектом статуту об'єднання співвласників багатоквартирного будинку. Відповідний порядок існує у правовому полі лише для внесення змін до вже існуючого статуту.

Окрему увагу звернено на форму та зміст протоколу зборів об'єднання співвласників багатоквартирного